

A Szabad Demokraták Szövetségének néhány vezetője beszélgetésre invitált egy teremnyi sugárzó kobakú értelmiségit. Ez alkalommal elmondtam e találkozó egyik legrosszabb hozzászólását – csak azért nem állítom, hogy a legrosszabbat, mert semmi sem alumulhatatlan ezen a földön –, és azóta mardos a szégyen, fülön fog, idevonszol a computerhez, írásra kényszerít.

A legjobban az bánt, hogy mérgemben komcsizni kezdtem, lekomcsiztam a miniszterelnök tanácsadói testületét. Röpködtek is rögvést az ellenvetések, hogy e testület tagjainak többsége sosem volt komcsi, legalábbis nem a szó szokásos értelmében. Számomra azonban ez a szó a maga szokásos értelmében nem is létezett, mert sosem használtam. A „komcsi” kifejezéssel a kommunistákat gúnyolják, márpedig kommunista azért lehet Magyarországon tanácsadó testület tagja, mert 1971-ben meghalt az utolsó, egy Lukács György nevezetű. A „komcsi” jelölheti még a kommunista párt funkcionáriusát, a „funkcit” is, de én nem „funkcit”, hanem „komcsit” mondtam, és még a „funkci” sem illet volna a szóban forgó testület legtöbb tagjára.

Ha valaki olyan szót használ, ráadásul igazságtalanul, amelyet később szégyell, akkor el kell gondolkodnia stiláris és gondolati kisiklásának okain. Ott kell kezdenem, ahol bűnbe estem: a miniszterelnök tanácsadói testületénél. Az új koalíció megalakulása óta semmilyen belpolitikai esemény nem töltött el olyan tömény ellenszenvvel, mint ez az intézmény, mely nem a kormányt, hanem személyesen a miniszterelnököt látja el tanácsaival. A miniszterelnök bűvöletes rögtönzéseit így egy – részben valódi tekintélyekből álló – tudós társaság tekintélye szentesíti. A testületnek nyilván le kell mondania a nyilvános bírálat jogáról, és így Horn Gyula a saját pártján és a koalíción belül feszülő konfliktusokban ha nem is tanácsot, de támogatást

kap tanácsadóitól, akiknek e célból még csak meg sem kell mukkanniuk. Ráadásul a testület vezetője – akinek korábbi tevékenységét asztetikusan önmegtartóztatással nem értékelem – a jelenlegi pénzügyminiszternek és várhatóan egyre népszerűtlenebbé váló gazdaságpolitikájának alternatívájaként is felváltatható, mint ezt az efféle feltételezések szapora cáfolatai is bizonyítják.

A tanácsadó testület tehát belehuppant Horn Gyula serpenyőjébe, és a másik serpenyőbe, attól tartok, csak jámbor óhajok hullajthatók. Példának hadd hozzam fel a miniszterelnök egyik újabb meglepetését. Bejelentette hipp-hopp, hogy a Duna TV megőrzi önállóságát. Előtte tárgyalt Csoóri Sándorral. Mit ígérhetett ezért Csoóri cserébe? Csak feltételezni lehet, hogy az új kormánnyal szemben bizalmatlan nemzetiségi vezetők lecsillapítását. Na már most: mit szól ehhez a senkivel előzőleg nem egyeztetett ígérethez a tanácsadó testület médiatügyekben legjáratosabb tagja, Gombár Csaba? Ha semmit sem szól, akkor – gondolom – helyeslő álláspontot foglal el. Másrészt azt hiszem, hogy ez elképzelhetetlen róla. Ha csak negyede igaz a Duna TV szerveződések orlára kapott híreknek eme intézmény anyagi megalapozásának körülményeiről, a vezetői és kurátori zsozokból, a káderkiválasztás szempontjairól, akkor ezen az önállóságon legalábbis tünődni kellene. Én még azt is hallottam, hitelesnek tűnő forrásból, hogy a Duna TV szellemi kútfeje listákat állított vagy állíttatott össze azokról a személyekről, akiket ennek az adónak nem tanácsos szerepeltetnie. Ezek a listák is maradjanak meg az önállósággal együtt?

Szégyenletes komcsizásomat annak tulajdonítom, hogy a be-

szelgetés során a kétségbeesés és a düh sajátos vegyülete szállt meg, és megfosztott kifejezési képességemtől. Napi élményem, hogy folyik a Kádár-korszak erkölcsi-szellemi rehabilitációja, és ez persze nem lehet meglepetés egy olyan kormányzat uralma alatt, melynek elnöke Horn Gyula, és amelynek vezető pártja mintegy nyolcvan Kádár-korabeli funkcionáriust hozott be a parlamentbe. Dühödött kétségbeesésem vagy kétségbeesett dühöm legfőbb oka az, hogy milyen keveset tesz vagy tud tenni a kisebb kormányzó párt e folyamat ellen. Csak megemlítem, de nem részletezem, mert e kérdésnek vannak nálam sokkal tájékozottabb szakértői is, hogy mennyire megállíthatatlan a Kádár-korszak jellegzetes figuráinak előretörése az élet minden területén. Erkölcsi rehabilitációjukra jó példa az a mintegy ötszázhatvan aláírás a gratuláló levél alján, melyet a rádió dolgozó, az új vezetés nyilvánvaló bátorítására, Hárs Istvánnak, a Magyar Rádió egykori elnökének küldtek, hetvenedik születésnapja alkalmából. A lista nem publikálható, mert jó néhány aláíró személyiségi jogaira hivatkozva nem járult hozzá nevé közzétételéhez. Mármost tudom én is, hogy Csücs László után még egy belügyes múltú pártállami funkcionárius is a demokrácia angyalának tűnik, de azért nem felejttem el, hogy Hárs István valósággal megtestesítette a kádári-aczéli politikát a Magyar Rádióban. Műsorokat tiltatott be, az ellenzéki akciók támogatóit, ha alkalmaszban álltak, kirugatta az intézményből, ha pedig csak szerzők voltak, akkor tilalmi listára helyeztette őket. Én például 1977 óta voltam a listáján, és amikor, szintén személyiségi jogaimra hivatkozva, tiltakoztam ez ellen, válasz gyanánt egy ara-

Komcsiztam, szégyenszemre

nyigazságot kaptam alelnökétől: minden munkaadónak jogában áll meghatározni, úgy mond, hogy kiket foglalkoztat.

Amikor az említett beszélgetésen szót ejtettem erről a gratulációs tömegakción is, ironikusan biztosítottak arról, hogy a Szabad Demokraták Szövetsége ezentúl majd letiltja az efféle megnyilatkozásokat. Ez az elvetetés is jelzi, hogy milyen pontatlanul fejeztem ki magam. Én egy tünetet említettem. Beszélhettem volna arról, hogy a Népszabadság egyik legkitűnőbb munkatársa a rendszerváltás áldozatának tüntette fel azt az iskolaigazgatót, aki a Beszélő terjesztése miatt eltávolított egy gyereket – Solt Otília fiát – az iskolából. Vagy arról, hogy az Úttörővasút nosztalgikus álmaink netovábbjaként dőcög át a 168 Óra hasábjain. A példákat sorolhatnám tetszés szerint. A kérdés, amelyet fel kellett volna tennem, így hangzik: mit tesz, és mit tehet a Szabad Demokraták Szövetsége annak érdekében, hogy megkülönböztesse magát a kádári rehabilitációnak ettől a mindennapos gyakorlatától? Mi, akárkivel kötött koalíciót, a demokratikus rendszerváltás pártja vagyunk. A demokrácia az elmúlt négy évben végveszélybe került, ezért fel kellett vállalnunk a koalíciós partnerséget a volt állampárt utódaival, de annyira nem lehetünk partnerek, hogy a rendszerváltás ideológiáj felszámolásához asszisztáljunk.

Természetesen tisztában vagyok azzal, hogy milyen nehéz, csaknem megoldhatatlan feladatot vállalt magára az SZDSZ vezetése. A miniszterelnök rögtönöz valamit, erre Pető Iván azt mondja, hogy „Hohó, erről nem volt szó!”. Az ötödik vagy a hatodik rögtönzés után már nem tanácsos így rikkantania, mert akkor mi leszünk a rossz fiúk,

akik meggátoljuk, hogy Horn Gyula egy kövér tyúkot varázsoljon minden szegény ember fizekébe. Ha viszont abbahagyjuk a rikkantgatást, akkor elveszítjük arcunkat, és belesimulunk a miniszterelnöki politizálásba. A folytonos rikkantgatás közvetlenül árt nekünk, a bölcsőbb hallgatás nagyobb időtávlatban, de annál bizonyosabban tesz tönkre.

Horn tárgyalt Csoórral, aki néhány éve tizenötmillió magyar miniszterelnökének fölöttébb bőkezű áldásával újrászervezett ásatag világnézetű alapon egy nemzetközi gittegyület, mely kifürkészhetetlen okokból Magyarok Világösszövetségének becézi magát. Szűrös Mátyás annak az Illyés Alapítványnak az élére állt, mely politikai szimpátiák alapján osztogatta kincseit, szűkség esetén a külföldi magyarság legális szervezeteit is kijátszva. Gál Zoltán azokkal az '56-os szervezetekkel békül, amelyek négy éven át meg akarták dönteni a magyar demokrácia intézményrendszerét. A találgazólóról kiadott közlemény hallgatólagosan elfogadja azt az ocsmányi fikciót, hogy ezek a szervezetek, és csakis ezek képviselik '56 szellemét. A szabaddemokraták feje fölött kialakul valami egyezményféle, mely némi rosszindulattal, tehát egzaktságon így foglalható össze: „Mi szemet hunyunk a ti disznóságaitok fölött, ha ti se bolygatjátok a mienket.” Ebben az elvtelenségben mutatkozik meg az igazi kádári restauráció, mely az uralom legitimitásának elismeréséért minden kompromisszumra hajlandó volt.

Ebből a szempontból tartom sajnálatosnak, hogy még az általam nagyra becsült belügyminiszter is belemege egy rosszizű játékba. Kuncze Gábor az ország nyugalma félti attól, ha kivizsgálnák az 1992. október

23-i Göncz-ellenes tüntetés körülményeit. A vizsgálatot az Antall-kormány hatalmi szóval gátolta meg, titkosítva az ügy körülményeinek szempontjából perdöntő dokumentumokat. Ez a tüntetés – mely a jelek szerint nem nélkülözött némi belügyminisztériumi támogatást – azt volt hivatva kipróbálni, hogy parlamenten kívüli eszközökkel mennyire ingathatók meg a demokrácia alapintézményei. Folyományai – mint ezt Tamás Gáspár Miklós pontosan leírta a Beszélőben – az Egyenleg-peren keresztül a médiaháborúnak és a rendszerváltás óta eltelt időszaknak a legundorítóbb politikai válságba torkolltak. A feltételezhető felelősök ott ágálnak a politika szinpadán, így hát továbbra is veszélyeztetik – szerencsére jelenleg csak potenciálisan – a demokráciát. Ha még szabaddemokrata politikusok is nyugalmat biztosítanak nekik – mert nem az ország nyugalma, hanem csakis az övek forog veszélyben –, akkor ki hessegesse el azt a benyomást, hogy a pártok uralkodó elitjei elvtelen egyezséget kötöttek egymás – elkövetett vagy majd elkövetendő – törvénysértéseinek fedezésére?

A Szabad Demokraták Szövetsége nem térhet napirendre sem az elmúlt évtizedek, sem az elmúlt évek legégbekiáltóbb disznóságai fölött. A koalícióban jó lélekkel csak addig vehet részt, amíg ezt a kettős kötelezettségét nem csak átérzi, hanem artikulálja is, mégpedig közérthetően és folyamatosan. Ezt a kettős követelményt persze százszor könnyebb hangoztatni, mint megvalósítani a kormányzás prózái hétköznapiiban. Feltételezem, hogy azért fogott el az említett beszélgetés során a kétségbeesés, azért komcsiztam szégyenszemre, mert általában tudom ugyan, hogy mi volna a teendő, de csak nagy vonalakban sejtem, hogy miként kellene tenni, amit mindenképpen tenni kell.

Eörsi István